Audronė Bliujienė

Užpelkių kapinyno tyrinėjimai 1994 ir 1995 metais

1994 ir 1995 m. buvo tęsiami Užpelkių kapinyno (Kretingos r.) tyrinėjimai (žr. ATL 1986 ir 1987 metais. V., 1988. P.67-70; ATL 1988 ir 1989 metais. V., 1990. P.74-77; ATL 1990 ir 1991 metais. V., 1992. T.1. P.73-77: ATL 1992 ir 1993 metais. V., 1994. P.132-137). Kapinyno kalvelės Š šlaite ir papėdėje bei P šlaite ištirtas 340 m^2 plotas. Rasti 4 (Nr.82-85) V-VI a. apardyti nedegintų mirusiųjų kapai ir 2 to paties laikotarpio simboliniai žirgų kapai (Nr.5-6).

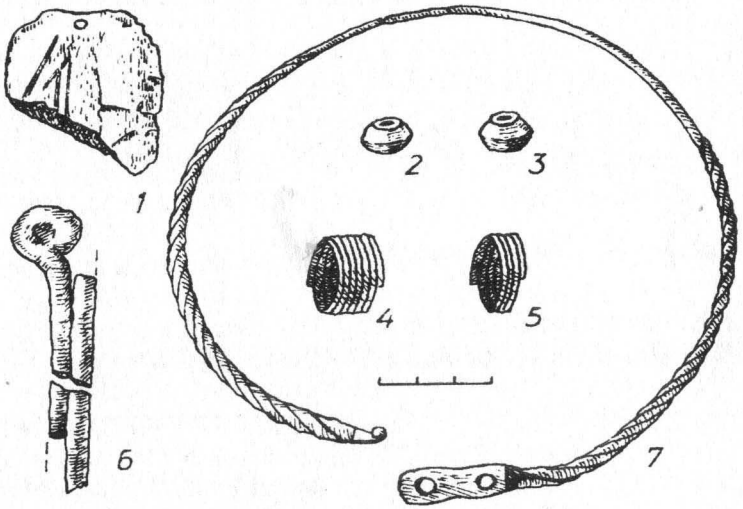
Užpelkių kapinynas labai apardytas ilgalaikio arimo. Ypatingai suardytas P kapinyno kalvelės šlaitas. Čia kapai tiesiog nuarti ir nupustyti pajūrio vėjų. Tirtuose P kapinyno dalies plotuose nuėmus velėną ir povelėninį sluoksnį, pasiektas įžemis. Kapinyne rasta daugybė radinių iš suardytų kapų. Tai gausybė tekintų, rantytu paviršiumi, įvairių Basonijos tipų gintaro karolių, gintaro kabučių, žalvarinių ir sidabrinių lankinių segių, įvijinių žiedų, ovalių diržo sagtelių, žalvarinių ir geležinių pentinų, geležinių įmovinių ietigalių ir kirvių, net sveikų molinių miniatiūrinių puodelių ir t.t.

V-VI a. mirusieji laidoti 195-210x80-90 cm dydžio ir 50-55 cm gylio stačiakampėse kapų duobėse užapvalintais kampais. Kapai be akmenų vainikų. Kapų sampiluose rasta pavienių degėsių. Dalis mirusiųjų galėjo būti palaidota karstuose (kape Nr.83 po įkapėmis rasta medienos gabalėlių). Mirusiųjų griaučiai sudūlėję. Laidojimo kryptis, mirusiojo padėtis kape nustatyti pagal įkapių išsidėstymą. Mirusieji laidoti galva orientuoti į ŠR ar ŠV. Sprendžiant iš įkapių, 3 kapuose palaidotos moterys (Nr.82, 84, 85), o viename kape - vyras (Nr.83).

Vyro kapas Nr.83 iš kitų Užpelkių kapinyno vyrų kapų išsiskyrė įkapių komplektu, nebūdingu užpelkiečiams. Mirusiojo galvos srityje rastas galąstuvas iš pilkšvo smiltainio ir 2 geležinės ovalios sagtys praplatintu priekiu. Dar viena nedidelė geležinė ovali diržo sagtelė praplatintu priekiu

rasta mirusiojo juosmens srityje. Mirusiojo kojų dešinėje pusėje, atskiroje 120x75 cm dydžio ir 50 cm gylio ovalioje duobėje, rastas simbolinis žirgo kapas. Jame palaidoti tik keli žirgo slanksteliai, sąnarių kauliukai bei keli kojų kaulai. Žirgo kape įkapių nerasta.

Iš moterų kapų išsiskyrė kapas Nr.84. Mirusiosios kaklą puošė žalvarinė antkaklė tordiruotu lankeliu. Antkaklės užsegimo kilpelė baigiasi profiliuota plokštele su dviem nedidelėmis skylutėmis, o kitas galas - kabliuku (pav.11:7). Krūtinės srityje rasti 2 geležiniai lazdeliniai smeigtukai, nuo korozijos sulipę į vieną (pav.11:4). Prie smeigtukų galvučių, matyt, buvo pririšta po nedidelį dvigubo nupjauto kūgio formos karoliuką (pav.11:5,6). Abiejų rankų pirštus puošė po žalvarinį įvijinį žiedą

Pav.11. Kapo Nr.84 įkapės: kabutis, 2-3 – karoliai, 4-5 – įvijiniai žiedai, 6 – lazdelinis smeigtukas, 7 – antkaklė (1 – gintaras, 2-3 – stiklas, 4, 5, 7 – žalvaris, 6 – geležis)

Fig.11. Goods of grave 84: pendant, 2-3 – beads, 4-5 – spiral rings, 6 – tubular pin, 7 – neck-rings (1 – amber, 2-3 – glass, 4, 5, 7 – bronze, 6 – iron)

(pav.11:2,3). Juosmens srityje, kairėje pusėje, rastas gintaro amuletas (pav.11:1). Tai nedidelis (0,5x3,4-3,5 cm) išlenktas, apačioje įkypai nupjautas gintaro gabaliukas su natūralia skylute. Šis gintaro amuletas, matyt, buvo pririštas prie juostos kairėje pusėje.

Kapinyno Š pašlaitėje rasta 170x125 cm dydžio, 22-55 cm gylio duobė, orientuota ŠR-PV kryptimi. Jos pakraščius riboja nedideli akmenėliai (16x12x6 cm; 9x8x6 cm; 4x5x6 cm ir pan.). Šioje duobėje, pripildytoje degėsių ir pelenų, rastos mažiausiai 6 skirtingų puodų šukės. Rasta daugiau kaip 1500 didesnių ir visai smulkių šukelių. Visi šioje duobėje rasti puodai yra dideli, grublėtu paviršiumi. 2 puodai iš 6 rastųjų yra gnaibytu angos pakraščiu. Puodai smarkiai apdegę viduje ir išorėje. Jie specialiai sudaužyti puodą padedant ant nedidelių akmenėlių ir į jį trenkiant kitu nedideliu akmenėliu.

Kapinyno Š pašlaitėje, kaip ir likusioje kapinyno dalyje, kultūrinio sluoksnio pėdsakų nerasta. Duobėje rasti puodai nepriklauso ir kapams. Matyt, ši sudaužytų puodų pripildyta duobė susijusi su apeigomis, vykusiomis kapinyne, laidojant ir pagerbiant mirusiuosius.

Bronius Dakanis, Arūnas Strazdas

Joniškio rajono kapinynų žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai 1995 m.

LKPC Joniškio rajone 1995 m. vykdė Budraičių (Skaistgirio seniūn.) ir spėjamo Jauniūnų (Gataučių seniūn.) kapinynų žvalgomuosius tyrinėjimus. Literatūroje nurodoma, kad **Budraičiuose,** Vilkijos dešiniajame krante (iš tikrųjų apie 700 m į ŠV nuo kairiojo kranto), Kiaušinio kalnu vadinamoje kalvoje, esąs kapinynas, kuriame rasta VIII-XIII a. dirbinių. 1958 m. keli dirbiniai pateko į ŽAM, dar keli buvo Skaistgirio aštuonmetėje mokykloje. Kapinynas klaidingu pavadinimu (kaip "Kirmino kalnelis") buvo įrašytas į Kultūros paminklų sąrašą. Klaidingai kapinynas pažymėtas ir kultūros paminklų kartografinėje medžiagoje - 400 m į R nuo tikrosios jo vietos, buvusioje S.Dijoko neariamoje sodybos vietoje. Grąžinant